

ואתם עלו לשלום אל אביכם.

במדרש [רכה סוף הפרשה] אמרין ליי השלום דכולי נשפה, (פי' ביפה תואר שהוא מלשון נשף וחושך כלומר זהו שלום של חושך ואפלה), ורוח הקודש צווחת שלום רב לאוהבי תורתך. ונראה לפע"ד לפרש, כי עד עתה עדיין היו כמסופקים אולי כדין עשו עם יוסף ובפשעיו שלחוהו, אבל עתה בראותם כי גם בנימין נלקח, אמרו אין זאת כי אם גזרה מאתו ית"ש לענות את אבינו הזקן במדה כנגד מדה על אשר הוא לא קיים

מצות כיבוד אב, ע"כ נלקחו מאתו שני בניו האהובים העיקריים (ועמ"ש בפ' וישב בזה [בד"ה ואולם]), ולא ידעו אם תהי עוד תרופה למכה זו, לכך אמרו השלום דכוליה נשפה, ורוח הקודש צווחת שלום רב לאוהבי תורתך, כלומר עתה הוא הקץ לצרות אביכם ולא יעגש יותר, כי עתה נשלמו הכ"ב שנה כנגד כ"ב שנה ששהה בבית לבן ובדרך, אבל על אותן י"ד שנה ששהה בבית עבר ועסק בתורה לא יעגש (כדאיתא בסופ"ק דמגילה [י"ז ע"א]), כי שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול.

לחנוכה

במס' שבת (דף כ"א ע"ב), אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום, נר של חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה (פירש"י דלא שלטא בה עינא למעלה מכ' אמה וליכא פרסומי ניסא) כסוכה וכמבוי. ואמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום, מאי דכתיב והבור רק אין בו מים, ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים, אלא מה ת"ל אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו.

נהגו מאז לחבר ולהצמיד שני מאמרים אלו, ואענה גם אנכי את חלקי בעז"ה, בהקדם הא דאיתא במדרש הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל

את יוסף, ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה. ונ"ל כי הנה יש לחקור במצות נר חנוכה שנתקנה לעשותה דוקא בפירסום להדליק את הנרות מבחוץ ברשות הרבים, ודוקא במקום שהעין שולטת ולא למעלה מעשרים אמה, משא"כ בשאר מצות שהם לזכרון הנסים, אף כי הפירסום נאה להם, עכ"ז אינו מעיקר המצוה ואינו מעכב. הנה לא נצטוונו לאכול את המצה בחוץ, ולא לקרות את המגילה בשוקים וברחובות דוקא. וטעמא דמילתא י"ל לפע"ד כי המצוות הבאות על הנסים שהיו נגלים ומפורסמים לעין כל, כמו קריעת ים סוף והצלה מידי המן וכדומה, אין מן הצורך עוד כ"כ לעשות פירסום, רק לעשות

את המצוה לזכור את הנס, וגם בנס חנוכה על ההצלה מידי האויבים שהיתה בפירסום אנו אומרים הלל והודאה לשמו הגדול בבית התפלה, אבל על הנס שנעשה בפך השמן שנתברך, הנה זה הנס לא היה נגלה לכל, כי ודאי אומות העולם לא ידעו מזה. וגם מבני עמינו לא ראו את הנס כי אם הכהנים ששמשו בבהמ"ק בפנים, ולכן התקינו מצות נר חנוכה לעשותה דוקא בפירסום למען יתפרסם הנס הגדול שנעשה לנו. וי"ל עוד כי למדו את הדבר ממדותיו של הקב"ה, וכמ"ש והלכת בדרכיו, הדבק במדותיו [עיין סוטה י"ד ע"א]. ומצינו שגם זאת היא ממדותיו ית"ש שהאדם העושה מצוה בסתר הוא ית"ש מפרסמו, וכדאמרינן [סוטה ל"ו ע"ב] יוסף שקידש שם שמים בסתר הוסיפו עליו אות אחת משמו של הקב"ה דכתיב עדות ביהוסף שמו. והנה גם ענינו של ראובן בהצלת יוסף כן היה, כי ההצלה לא היתה רק בסתר במצפון לבו להשיבו אל אביו, ולולי שהעידה עליו התורה שהיתה כוונתו להצילו, לא היה נודע לנו מצפוני לבבו שהיה לטוב כדי להצילו, וכמו שלא נודע גם להאחים שכוונתו להצילו. ובאמת איתא במדרש [ילקוט פ"ו וישב סוף רמז קמ"א] אלו היה יודע ראובן שהקב"ה כותב עליו

וישמע ראובן ויצילהו מידם, בכתפיו היה טוענו ומוליכו אצל אביו. והנה הריח הוא המפרסם ג"כ את המוסתר אף שאינו נראה לעינים, כענין לריח שמניך טובים שמן תורק שמך וגו' [שיר השירים א' ג']. וזהו שאמר המדרש הדודאים נתנו ריח זה ראובן (שנקרא כן ע"ש הדודאים שמצא) שהציל את יוסף, כי אף שלא גילה דעתו וכוונתו להצילו, וגם פעולתו לא היתה נראה להצלה (שהרי בבור היו נחשים ועקרבים), אבל אלהים יראה ללבב הוא ית"ש ידע כוונתו הטובה שהיא למען הצילו (ובטח בזכות יוסף ויעקב שלא יזיקוהו), וע"כ פרסמו וכתב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם, וזהו כמו הדודאים שנותנים את הריח למרחקים ומפרסמים את המצפון הטוב, ומזה למדנו שגם מה שהקב"ה עושה עמנו בהסתר עלינו לפרסם ולכן ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה שאנו מדליקין דוקא על פתחינו לפרסם את הנס הגדול.

ובזה יובן המשך וחיבור לשני המאמרים הנ"ל, דבא לתת טעם למה דוקא בנר חנוכה בעינין פרסומי ניסא ומעכב אפילו בדיעבד אם הניחה למעלה מכ' אמה, זהו מחמת הדרשא והבור רק אין בו מים אבל נחשים ועקרבים היו בו, ולא היה נראה הצלת ראובן בגלוי אלא שהקב"ה פרסמו, וכן יש לנו לעשות בנר חנוכה.